

7 Závěr

Svoboda myšlení, svědomí a náboženství je jedním ze základů demokratické společnosti. Na této formulaci Evropského soudu pro lidská práva se shodne jak většina myslitelů, tak institucí. Názory se však začínají různit, jakmile se dojde k obsahu této svobody, popř. k nutnosti vyvažovat náboženskou svobodu s jinými právy a svobodami.

Svoboda náboženství sdílí s náboženstvím velmi obtížnou definovatelnost, což se jeví jako obzvláště problematické pro právo. Většina přístupů promítajících se do (soudní) praxe se snaží manévrovat mezi extrémem přesné a předvídatelné definice – a přístupem považujícím za náboženství (víru) hodnou ochrany cokoliv, co si konkrétní subjekt zamane. Díky tomuto „manévrování“ je však spíše výjimkou najít koherentní přístup k dané problematice i v rámci jedné instituce, jako je třeba Evropský soud pro lidská práva.

Analýza řady případů, které stanuly před Evropským soudem pro lidská práva ukazuje, že oblastí, ze které pramení velká řada pnutí a střetů je rozlišování či nerozlišování mezi *forum internum* a *forum externum*. Je proto těžké představit si prohlubování svobody náboženství a její ochrany bez nalezení přístupu, který by se dokázal s tímto rozlišováním vypořádat způsobem, jež by ctil lidskou důstojnost, integritu a náboženské směřování každého individua.

Z analyzované judikatury vyplývá také nutnost (mezi)náboženského a (mezi)kulturního vzdělávání úředníků a soudců, kteří mají rozhodovat případy dotýkající se náboženské svobody a jejích projevů. Dobrý přehled v náboženské oblasti a vědomí plurality pohledů na každou otázku jsou nezbytnými předpoklady k tvorbě vyvážených a přesvědčivých rozhodnutí, která budou akceptovatelná pro obě strany.

S přijatelností a přesvědčivostí rozhodnutí souvisí také volba postupu, který není založen na předporozumění, že spor lze rozhodnout pouze ve prospěch či neprospěch jedné strany nebo principu. V otázkách dotýkajících se náboženství je třeba vyvažovat jednotlivá práva, svobody, principy a zájmy tak, aby rozhodnutí co nejlépe odpovídalo konkrétnímu skutkovému stavu.